

Jan Krikken – de 'keverdraad' weer opgepakt

Rinny E. Kooi

Bij Naturalis heeft Jan Krikken, na zijn afscheid als onderdirecteur halverwege 2005, een andere werkkamer gekregen. Hij is nog vaak in het museum te vinden. Wanneer ik hem spreek zie ik in zijn nieuwe werkkamer allerlei faciliteiten waarmee hij zijn oude hobby en beroep kan uitoefenen: met 'keveren' zal hij de komende jaren weer een deel van zijn tijd opvullen.

Jan Krikken groeide op in Groningen; in de vakanties ging hij vaak met zijn ouders naar Drenthe. Zijn moeder stimuleerde zijn biologische belangstelling. Zij kocht bijvoorbeeld toen hij twaalf jaar was voor hem het boekje 'Welke kever is dat?' van P. van der Wiel.

Op de middelbare school zat Jan bij Meindert Hielkema in de klas. Beide jongens waren geïnteresseerd in kevers. De vader van Meindert was een kweker van vetplanten en kende Piet Kuyten, voor veel (oudere) NEV-leden geen onbekende. Piet had naast een grote belangstelling voor kevers als hobby het kweken van vetplanten. Meinderts vader bracht de jongens in contact met Piet, het begin van een jarenlange vriendschap en een jarenlange gemeenschappelijke belangstelling voor de Scarabaeoidea (bladsprietkevers). 'Zo is het gekomen', zegt Jan. Piet vertelde hem van alles over kevers en Jan was, zoals hij zelf zegt, zeer ontvankelijk voor die informatie. Dat bevorderde zijn keuze voor de studie biologie.

Praten doet Jan graag en hij vertelt vaak biologische anekdotes. Een voorbeeldje: er zijn volgens Jan soms heel leuke entomologische mysteries uit te zoeken, ook simpele, anatomische, historische. Waarom is bijvoorbeeld de mandibel van een insect bovenkaak geworden en niet onderkaak, zoals bij de meeste andere dieren? Dit is rond 1800 vastgesteld – weinigen realiseren zich dit merkwaardige feit.

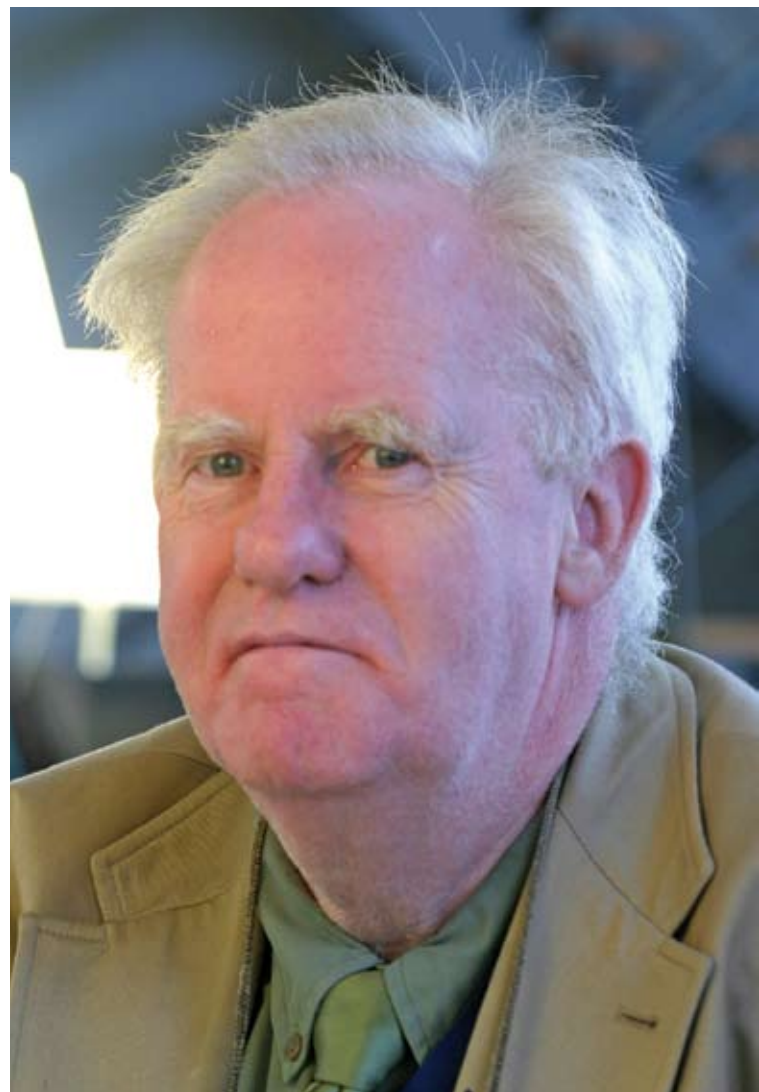
Als middelbare scholier werd Jan in 1963 al lid van de NEV. Zijn veertigjarig jubileum in 2003 ging ongemerkt voorbij, ik vermoed dat hij zich niet eens realiseerde dat hij 'jubileerde'. Het viel hem op dat hij, hoewel hij nog zeer jong was toen hij NEV-lid werd, onmiddellijk serieus werd genomen door oudere leden. Hij werd dadelijk bij activiteiten betrokken. Veel naar vergaderingen gaan kon hij toen nog niet. Dat veranderde toen Jan tijdens zijn studie in Leiden bij het museum stage liep. Toen werden veel vergaderingen 'dichter bij huis' gehouden, namelijk in het museum in Leiden of in Amsterdam. De NEV had in Zuid-Holland een afdeling waar hij naar toe kon, in Groningen was dat nog niet het geval. In latere jaren ging hij vaak naar de zomer-, herfst- en wintervergaderingen. Ook op de landelijke entomologendagen die vanaf 1989 jaarlijks werden (en nog steeds worden) georganiseerd, liet hij vaak zijn gezicht zien.

Jarenlang zaten Rinus Sommeijer en Jan Krikken samen in het bestuur van de NEV. In 1988 werden beiden gelijktijdig lid van het dagelijks bestuur en in 1998 traden beiden af. Ze konden het heel goed met elkaar vinden, mede omdat ze samen de entomologie graag 'onder het volk' wilden brengen. Dit kwam bijvoorbeeld tot uiting in de keuze van de nieuwe ereleden bij de viering van het 150-jarig bestaan van de vereniging in 1995 (E.O. Wilson en M. Chinery).

Tijdens zijn studie liep Jan stage op Schiermonnikoog (vegetatiekunde), in Wijster (oecologisch loopkeveronderzoek bij P.J. den Boer) en op het museum in Leiden (entomologie bij J. van der Vecht en J.T. Wiebes; beiden zijn, net als Jan, voorzitter ge-

weest van de NEV). Al tijdens zijn studie werd hem een baan aangeboden bij het museum. Hij werd student-assistent en mocht zelf weten wat hij deed. Hij hoefde geen les te geven. 'Dat kon toen nog, kom daar nu eens om.' Onmiddellijk na zijn studie kreeg hij bij het museum een baan als conservator. Er werd daarvoor wel geëist dat hij een paar publicaties schreef. Aan die eis kon gemakkelijk worden voldaan. Ook conservator worden ging in Jans tijd gemakkelijker dan nu.

Ik vroeg hem waarom hij nooit is gepromoveerd. 'Ach, het hoefde niet van mij', antwoordde hij, 'Het heeft voor mij geen meerwaarde. Het gaat om het functioneren. Ik heb veel gepubliceerd. Onderzoek verrichten is niet iets dat exclusief op een universiteit gebeurt. Ook amateurs verrichten belangrijk werk. Daarom is het belangrijk dat ook die groep lid is van de NEV. Binnen de universiteiten en NWO heeft men niet altijd voldoende oog voor het belangrijke werk van amateuronderzoekers. Dat ze wel degelijk iets belangrijks doen blijkt uit het feit dat al vaak onderzoekers die niet aan universiteiten waren verbonden een

Jan Krikken in zijn studeerkamer. Foto: Herman Berkhoudt
Jan Krikken in his study room.

Nobelprijs hebben gewonnen.' Volgens Jan moeten de professionals en de amateurs binnen de NEV elkaar vasthouden.

Hoewel Jan in zijn beginperiode in Leiden nog onderzoek verrichtte heeft hij ook snel andere taken gekregen. Alles had met de ontwikkeling van het nieuwe museum te maken. Hij werd betrokken bij managementtaken, werd uiteindelijk onderdirecteur en moest samen met anderen technici en wetenschappers aanstellen en aansturen. Daarnaast vonden er reorganisaties plaats en moest er een nieuw museum komen. Er bleef dus niet veel tijd over voor onderzoek.

De laatste jaren is hij veel bij forensisch werk betrokken. Dieren op lijken zijn afval-, aas- en mesteters; de kevers waarmee hij werkt horen in die groep thuis. Een patholoog van het gerechtelijk laboratorium (thans het Nederlands Forensisch Instituut geheten) had zo'n 20 jaar geleden zijn advies nodig. Van het een kwam het ander. Sindsdien worden hij en Hans Huijbregts regelmatig ingeschakeld vanwege hun deskundigheid – soms moeten ze als getuige-deskundige optreden, per jaar zo'n vijf tot tien keer.

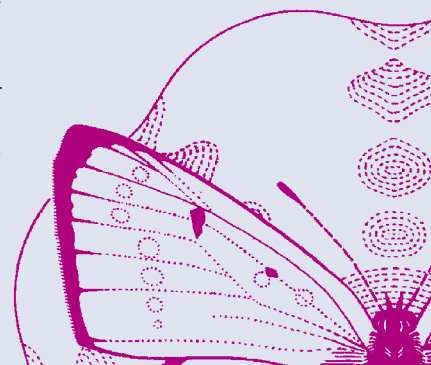
De toekomst van de NEV is volgens Jan rooskleurig. Het is een vereniging waar ouderen en jongeren gelijkwaardig met elkaar omgaan. Het is goed dat de zomervergaderingen tegenwoordig niet meer vanuit een deftig hotel maar vanuit een 'groepsaccommodatie' worden georganiseerd. Daardoor komen jongeren er gemakkelijker naartoe. De NEV is voor jongeren een laagdrempelige vereniging. De contacten met de NJN zijn erg belangrijk. De insectengroep van de NJN bezoekt vaak Naturalis.

De komende jaren hoopt Jan te doen waarvoor hij vele jaren geen tijd had. Speciaal aan de Scarabaeoidea zal hij opnieuw veel tijd besteden. Zijn publicaties betreffen alfataxonomisch onderzoek. Hij zal daarbij beslist ideeën opperen voor aanvullend moleculair onderzoek. Nog zo'n tien publicaties staan op het programma. 'Daarvan moet er toch minimaal een in Entomologische Berichten komen', antwoordde ik op deze opmerking van Jan. Hij lachte en deed onmiddellijk een toezegging. Reken maar dat ik hem aan die toezegging zal houden!

Summary

Jan Krikken – beetles, beetles, beetles

Recently, Jan Krikken resigned from his position as associate director of the National Museum of Natural History Naturalis in Leiden. A good reason for an interview. At the age of twelve Jan Krikken was given a book about beetles. From that moment on he was hooked on this formidable order of insects. His interest in Scarabaeoidea was stimulated by his friend, the entomologist Piet Kuyten. In 1963 – Jan still attended grammar school in Groningen – he became a member of the Netherlands Entomological Society (NEV). He studied biology at the Groningen and Leiden Universities. During this study he did a project at the Museum in Leiden. After his study he immediately accepted a job offer there and he never left the museum any more. Initially he was involved in the entomological work with beetles, but soon he was asked to take on several management tasks. Therefore he had hardly time for 'his' Scarabaeoidea. Happily, he can now pick up his beetle business again.

Rinny E. Kooi
Evolutiebiologie
Universiteit Leiden
Postbus 9516
2300 RA Leiden
r.e.kooi@biology.leidenuniv.nl